

Beata B. Kłopotek
Ministerstwo Środowiska, Departament Ochrony Środowiska
ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa

**Zasady postępowania z PCB
w świetle nowych ustaw: Prawo ochrony środowiska i ustawy o odpadach**

1. Wstęp.

Jednym z najistotniejszych elementów procesu dostosowawczego Polski do wymagań Unii Europejskiej jest transpozycja prawa ochrony środowiska. Dorobek Unii tzw. *acquis communautaire* obejmuje w tym zakresie kilkaset aktów prawnych. Obecnie obowiązujące w Polsce prawo nie zawiera wielu regulacji znanych prawodawstwu Unii, w tym w zakresie postępowania z PCB.

W związku z powyższym niezbędnym stało się przygotowanie nowych aktów prawnych w obszarze środowiska. Początkowo zakładano, że powstanie jedna ustawa, która obejmie swoim zakresem całą problematykę ochrony środowiska. Wkrótce okazało się, że jest to zadanie niezmiernie trudne i w konsekwencji z projektu *ustawy o ochronie środowiska* wydzielono m.in. zagadnienia gospodarki odpadami. Będą one regulowane w projekcie nowej *ustawy o odpadach*, przy czym specyficzne zagadnienia gospodarki odpadami opakowaniowymi znalazły się w projekcie *ustawy o opakowaniach i odpadach opakowaniowych*. Nowe mechanizmy ekonomiczne w gospodarce odpadami zostały zawarte w projekcie *ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej*. Natomiast zagadnienia dotyczące gospodarki wodno-ściekowej zostały uregulowane w projekcie nowej *ustawy - Prawo wodne*. *Ustawa o ochronie środowiska* będzie pełniła w pewnym stopniu rolę ustawy-"matki", bowiem zostały w niej zawarte podstawowe zasady i reguły wspólne dla wszystkich elementów środowiska, np. sposób postępowania przy ocenach oddziaływania na środowisko, czy też opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Ponadto reguluje one niektóre specyficzne problemy, np. ochronę powietrza, ochronę przed hałasem, czy też przed promieniowaniem.

W Parlamencie trwają intensywne prace nad nowym polskim prawodawstwem ekologicznym, które w zakresie gospodarki odpadami ostatecznie obejmuje:

- ◆ ustawę z dnia 15 lutego 2001 r. o odpadach (druk senacki nr 575),
- ◆ projekt ustawy Prawo ochrony środowiska (druki sejmowe nr 2421 i 2421-A),
- ◆ projekt ustawy o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (druk sejmowy nr 2463),
- ◆ projekt ustawy o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (druk sejmowy nr 2558),
- ◆ projekt ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (druk sejmowy nr 2591).

Trzy pierwsze ustawy mają wejść w życie z dniem 1 lipca 2001 r., z pewnymi wyjątkami określonymi w w projekcie ustawy o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw, natomiast dwie kolejne - z dniem 1 stycznia 2002 r.

Zasady postępowania z PCB przedstawiono w oparciu o w/w druki senackie i sejmowe.

2. Transpozycja prawa unijnego dotyczącego PCB.

Dyrektywa Rady 96/59/EC z dnia 16 września 1996 r. w sprawie usuwania polichlorowanych bifenyli i polichlorowanych trifenyli (PCB/PCT) (OJ L 243 24.09.96 p.31), zwana dalej dyrektywą w sprawie PCB reguluje zagadnienia zarówno dotyczące urządzeń zawierających PCB, jak i powstających z nich odpadów zawierających PCB. W związku z tym odpowiednie zapisy dotyczące postępowania z PCB znalazły się w projekcie *ustawy Prawo ochrony środowiska* i w nowej *ustawie o odpadach*. Ponadto pewne regulacje w zakresie ochrony wód przed PCB znajdują zawiera projekt *ustawy - Prawo wodne*, a przepisy przejściowe - projekt *ustawy o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw*.

Pojęcie "PCB" zostało zdefiniowane w art. 3 ust. 3 pkt 12 *ustawy z dnia 15 lutego 2001 r. o odpadach*, jak również w art. 3 pkt 15 projektu *ustawy Prawo ochrony środowiska* w następujący sposób: PCB są to polichlorowane difenyle, polichlorowane trifenyle, monometylotetrachlorodifenylometan, monometylodichlorodifenylometan, monometylodibromodifenylometan oraz mieszaniny zawierające jakąkolwiek z tych substancji w ilości powyżej 0,005% wagowo łącznie - zgodnie z definicją zawartą w dyrektywie w sprawie PCB.

W tytule III "Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom" w dziale II "Wymagania dotyczące instalacji, urządzeń, substancji oraz produktów" w rozdziale 2 pt.: "Substancje" projektu *ustawy Prawo ochrony środowiska* wprowadzono zakaz wprowadzania do obrotu lub ponownego wykorzystania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, do których zaliczono PCB (art. 161).

Art. 162 stanowi, że substancje te powinny być wykorzystywane, przemieszczane lub eliminowane przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności. Natomiast instalacje lub urządzenia, w których są lub były wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, powinny zostać oczyszczone lub unieszkodliwione, zaś do instalacji lub urządzeń, co do których istnieje uzasadnione podejrzenie, iż były w nich wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska stosuje się zasady postępowania z instalacjami i urządzeniami, w których są lub były wykorzystywane te substancje.

Wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska podlegają sukcesywnej eliminacji (art. 163). Wykorzystujący te substancje jest obowiązany do dokumentowania miejsc i ilości ich występowania oraz sposobu ich eliminowania, a ponadto do przedkładania wojewodzie informacji o ich rodzaju i ilości. Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami przedkładają powyższe informacje w formie uproszczonej wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, który okresowo przekłada te informacje wojewodzie. Wojewoda prowadzi rejestr miejsc, rodzaju i ilości występowania PCB. Powyższe przepisy stosuje się odpowiednio do instalacji i urządzeń, w których PCB są lub były wykorzystywane.

W art. 164 zostało zawarte upoważnienie dla ministra właściwego do spraw gospodarki do określenia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska, ministrem właściwym do spraw transportu i ministrem właściwym do spraw zdrowia, w drodze rozporządzenia wymagań w zakresie:

- 1) wykorzystywania i przemieszczania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska,
- 2) wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska.

W rozporządzeniu tym mogą zostać ustalone ponadto odpowiednio do potrzeb:

- 1) wymagania techniczne, jakie należy spełnić przy wykorzystywaniu i przemieszczaniu substancji oraz przy wykorzystywaniu i oczyszczaniu instalacji lub urządzeń, w których są lub były wykorzystywane substancje,
- 2) sposoby oznaczania instalacji lub urządzeń, w których są lub były wykorzystywane substancje oraz pomieszczeń, w których one się znajdują,
- 3) przypadki i sposób inwentaryzowania ilości i miejsc występowania substancji oraz instalacji i urządzeń, w których są lub były wykorzystywane, a także zakres i formę dokumentowania postępowania z nimi oraz czas przechowywania dokumentacji,
- 4) terminy przedkładania wojewodzie informacji o:
 - a) rodzaju, ilości i miejsca występowania wykorzystywanych substancji,
 - b) instalacjach i urządzeniach, w których substancje są lub były wykorzystywane,
 - c) czasie i sposobie usuwania substancji oraz instalacji i urządzeń, w których są lub były one wykorzystywane,
 - d) czasie i sposobie zastąpienia substancji innymi mniej szkodliwymi dla środowiska,
- 5) zakres przedkładanych wojewodzie informacji, o których mowa w pkt 4, z uwzględnieniem:
 - a) formy przedkładanych informacji,
 - b) układu przekazywanych informacji,
 - c) wymaganych technik przedkładania informacji,
- 6) przypadki i terminy, w których powinno się zaprzestać wykorzystywania substancji oraz harmonogram ich eliminowania przez użytkowników,
- 7) przypadki i terminy, kiedy powinny być oczyszczone lub wyeliminowane instalacje lub urządzenia, w których są lub były wykorzystywane substancje.

Ponadto minister właściwy do spraw gospodarki może określić, w drodze rozporządzenia instalacje lub urządzenia, w których mogły być wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, które traktuje się jak instalacje lub urządzenia, w których są lub były wykorzystywane te substancje. W rozporządzeniu tym ustalone zostaną rodzaje instalacji lub urządzeń z uwzględnieniem, z uwagi na stosowane technologie, odpowiednio:

- 1) terminu oddania instalacji do eksploatacji albo roku produkcji urządzenia,
- 2) wykonawcy instalacji albo producenta urządzenia.

Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, sposób przedkładania wojewodzie przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w którym zostaną określone:

- 1) terminy przedkładania informacji,
- 2) forma przedkładanej informacji,
- 3) układ przedkładanej informacji,
- 4) wymagane techniki przedkładania informacji.

Równocześnie minister właściwy do spraw środowiska może określić, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia przez wojewodę rejestru substancji, instalacji i urządzeń, w których substancje te są lub były wykorzystywane. Mogą zostać w nim również ustalone:

- 1) forma i układ rejestru,
- 2) zawartość rejestru,
- 3) warunki i okres przechowywania rejestru.

Należy podkreślić, że przez instalacje lub urządzenia, w których były wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska rozumie się instalacje i urządzenia, które nie zostały poddane wymaganemu ustawą procesowi oczyszczenia.

Nieprzestrzeganie zakazów, jak również nieskładanie stosownych informacji wojewodzie zagrożone jest karą grzywny (art. 343 - 345).

Sposób postępowania z eliminowanymi substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, w szczególności PCB, a także instalacjami i urządzeniami, w których są lub były one wykorzystywane, określają przepisy nowej *ustawy o odpadach*. W tej ustawie jeden z artykułów rozdziału 5 pt.: "Szczególne zasady gospodarowania niektórymi rodzajami odpadów" został poświęcony PCB. Wprowadzono w nim zakaz odzysku PCB. Odpady zawierające PCB, mogą być odzyskiwane lub unieszkodliwiane tylko po usunięciu z tych odpadów PCB (tzn. do zawartości poniżej 0,005% wagowego). Jeżeli usunięcie PCB z odpadów jest niemożliwe, to do unieszkodliwienia odpadu zawierającego PCB stosuje się przepisy dotyczące unieszkodliwiania PCB. Powinno być ono unieszkodliwiane poprzez spalanie w spalarniach odpadów niebezpiecznych, jednakże zakazuje się spalania go na statkach. Dopuszcza się również jako metody unieszkodliwiania PCB, procesy D8, D9, D12 i D15 wymienione w załączniku nr 6 do nowej *ustawy o odpadach*, przy zastosowaniu techniki gwarantującej bezpieczne dla środowiska i zdrowia ludzi jego unieszkodliwienie (art. 38). Zakazane jest również mieszanie olejów odpadowych z odpadami zawierającymi PCB w czasie ich zbierania lub magazynowania (art. 39). Nieprzestrzeganie powyższych przepisów zagrożone jest karą aresztu lub grzywny (art. 70).

Zgodnie z art. 36 projektu *ustawy o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw* posiadacze odpadów zawierających PCB obowiązani są do sukcesywnego przeprowadzenia usunięcia (dekontaminacji) lub do unieszkodliwienia odpadu zawierającego PCB w terminie nie później niż do 31 grudnia 2010 r.

W dziale III "Ochrona wód" w rozdziale 1 pt.: "Zasady ochrony wód" projektu *ustawy - Prawo wodne* wprowadzono zakaz wprowadzania do wód ścieków zawierających PCB (art. 40). Naruszenie tego zakazu podlega karze grzywny (art. 220).

3. Podsumowanie.

Przedstawione zapisy *ustawy z dnia 15 lutego 2001 r. o odpadach* oraz projektów *ustaw: Prawo ochrony środowiska, o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw* oraz *Prawo wodne* w pełni transponują wymagania w zakresie postępowania z PCB zawarte w prawodawstwie Unii Europejskiej.

Kolejnymi nie mniej ważnymi etapami na drodze do pełnego dostosowania polskiego prawa do standardów unijnych jest wdrożenie (implementacja) zapisów zawartych w ustawach i wydanych na ich podstawie rozporządzeniach oraz ich konsekwentne egzekwowanie. Będzie to wymagało prowadzenia szerokiej akcji informacyjno-edukacyjnej, wzmocnienia instytucjonalnego administracji publicznej, szczególnie w zakresie monitoringu i kontroli, jak również pewnych inwestycji, aby możliwe było dotrzymanie terminu 31 grudnia 2010 r. jako daty zakończenia usuwania i unieszkodliwiania PCB w Polsce. Pomocnym narzędziem przy realizacji wyznaczonych celów powinno być przygotowanie krajowego planu gospodarki odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi obejmującymi również PCB.